

Bescherm de democratie in 9 stappen

Verzet kan een feestje zijn

De democratie ligt onder vuur, maar anders dan de doemdenkers menen is zij nog lang niet verloren. Een doe-het-zelf handleiding in negen stappen voor de trotse burger die geen dictator boven zich blijft.

Koen Haegens beeld Milo

3 december 2025 - verschenen in nr. 49

Cadeau geven 📁

Delen ➦

Leeslijst 📖



De donderdagmiddag is halverwege als de bijeenkomst van Indivisible begint vol te stromen. Duizend, tweeduizend, drieduizend Amerikanen melden zich om bijgepraat te worden door de progressieve beweging. Ze komen uit Arizona met zijn uitgestrekte woestijnen, hartje New York, het vrijgevochten Portland, maar net zo goed uit conservatieve stadjes in Texas en Arkansas. Zesduizend, zevenduizend: het aantal aanwezigen groeit gestaag door. Als oprichters Leah Greenberg en Ezra Levin het woord nemen, kijken er meer dan achtduizend mensen toe. De hartjes vliegen over het beeldscherm.

‘We zijn hier om het te hebben over hoe we de democratie gaan beschermen en de fascistten kunnen verslaan’, opent Levin strijdbaar de digitale vergadering. Dicht tegen hem aangezeten, zodat ze samen nog net binnen het zicht van de camera passen, blikt echtgenoot Greenberg terug op de uitslag van de tussentijdse verkiezingen eerder die week. Een daverend succes voor het anti-Trump-kamp. De reeks

afgetekende overwinningen kwam niet uit de lucht vallen, zegt ze. Kort daarvoor vond de tweede editie van No Kings Day plaats. Indivisible was, met meer dan duizend afdelingen door het hele land, een drijvende kracht achter wat volgens haar ‘een van de grootste protesten in de geschiedenis van de Verenigde Staten’ was. Nog meer hartjes, aangevuld met duimpjes, vuist-emoji’s. De chatbox ontploft.

Het zijn twee onwaarschijnlijke rebellenleiders die daar aan de andere kant van de Atlantische Oceaan in hun huiskamer zitten. Sommige heterostellen spreken een vaste *date night* af om hun relatie spannend te houden. Ze beginnen een affaire of trekken hun ANWB-outfits aan voor een lange wandeltocht. Ezra Levin en Leah Greenberg schreven een Google Doc. Als parlementair medewerkers deelden ze, kort na Trumps onverwachte eerste verkiezingswinst in 2016, tips hoe kiezers hun volksvertegenwoordiger onder druk kunnen zetten om zich tegen de presidentiële plannen te keren. Het document eindigt met een PS: ‘We doen dit in onze vrije tijd, zonder coördinatie of steun van onze werkgevers. We beginnen geen organisatie en we verkopen niks.’

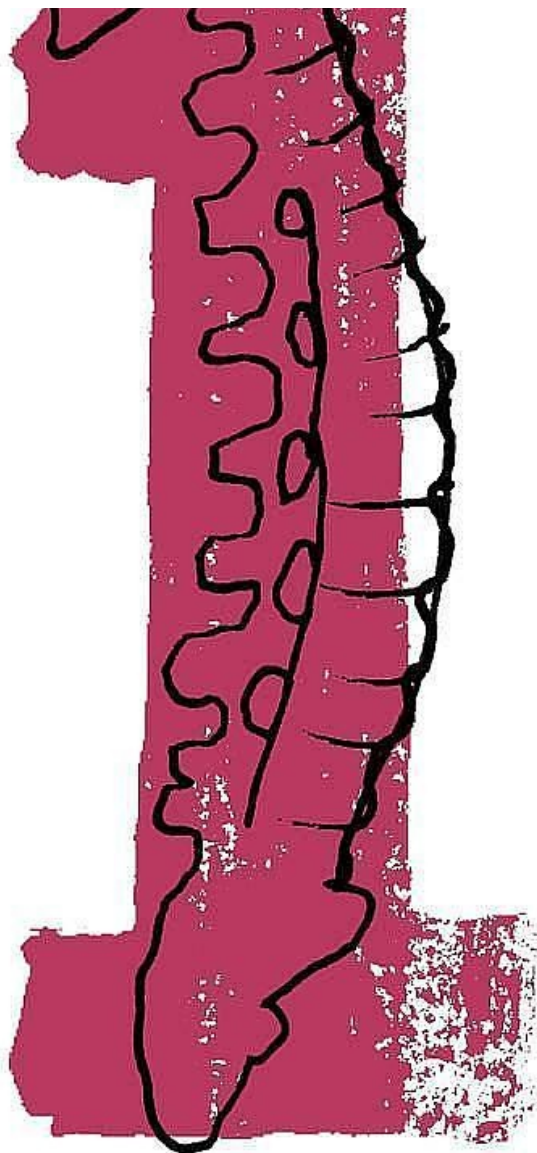
Negen jaar later voeren ze een mega-organisatie aan. Greenberg, met bril, slist een klein beetje. Levin oogt als een typische huisvader – wat hij ook is, want het stel heeft twee kleine kinderen. ‘*What’s the plan*’, heet deze wekelijkse vergadering. En een plan hebben ze. De komende tijd, leggen de twee beurtelings uit, is alles erop gericht om te voorkomen dat president Trump gaat sjoemelen met de cruciale midterm-verkiezingen in november 2026. Indivisible zal zorgen dat er zo veel mogelijk ‘*fight back Democrats*’ genomineerd worden voor het Huis van Afgevaardigden en de Senaat. Lees: geen politici die halfbakken compromissen sluiten met het Witte Huis, zoals laatst nog gebeurde rond de shutdown. Er komen ook boycotts aan en een nieuwe No Kings Day.

In de boekenkast achter hen staat scheidingsroman *Here I Am* van Jonathan Safran Foer. ‘Als wij al zo lang getrouwd kunnen zijn’, besluit Levin, ‘moeten jullie als Indivisible ook in staat zijn onderlinge meningsverschillen te overbruggen.’ De hartjes worden afgewisseld door huilen-van-het-lachen emoji’s. Na precies één uur is het voorbij. Of beter: dan begint het pas. Het gevecht tegen de autocraten.

Dat beperkt zich niet tot de Verenigde Staten. Van Brazilië tot Hongarije, van Zuid-Korea tot Turkije: overall streven uiterst rechtse leiders naar alleenheerschappij. Hoe ze te werk gaan valt te lezen in boeken met ominieuze titels als *How Democracies Die*. Veel minder aandacht is er voor hun tegenstanders. Ten onrechte, want zij zijn met velen. Over de hele wereld komen op dit moment miljoenen mensen op voor het behoud van hun democratie.

Ondertussen klonk er in Nederland na de verkiezingsuitslag gejuich. Radicaal-rechts is deze keer nét niet de grootste geworden. Opgeteld zijn PVV, JA21, FvD en BBB niettemin gegroeid naar 46 zetels. Daarbij deed Wilders iets wat rechtstreeks uit de autocratische trukendoos komt: hij trok de verkiezingsuitslag in twijfel. Zo bezien biedt een mogelijke D66-regering vooral enkele jaren respijt. Tijd voor democraten om zich voor te bereiden op de storm die kan komen. Maar hoe pak je dat aan? Wat kunnen gewone burgers doen om democratie en rechtsstaat te beschermen? Een rondgang langs activisten en wetenschappers over de belangrijkste lessen voor een brede, geweldloze antifascistische beweging.





Stap 1

Hervind je ruggengraat

‘De Republikeinse Partij is compleet waardeloos als het op regeren aankomt’, analyseerde een politiek adviseur van de Democraten begin dit jaar in *The New York Times*. Trump was net begonnen met een ideologische zuivering van het ambtenarenapparaat. Hij zette willekeurig migranten uit naar landen waar ze nog nooit waren geweest en kondigde aan zijn politieke tegenstanders te vervolgen. Maar deze adviseur had een ‘gedurfde’ tip voor de oppositie: *‘Roll over and play dead.’*

Een hardnekkiger misverstand over de radicaal-rechtse opmars bestaat er niet. Het zijn idioten, prutsers, dommeriken. Laat ze hun gang gaan en je zal zien dat van al die mooie beloften niks terecht komt. Zo ging het immers tijdens Trumps eerste termijn. Zo ging het ook in Nederland, waar het kabinet-Schoof al na 336 dagen ruziën viel. Helaas zijn er minstens zoveel voorbeelden waarin autoritaire regeringen wél daadkrachtig opereren. Trump, *the sequel*, is vele malen effectiever dan de eerste versie. Net zoals mannen als Orbán en Erdogan uitstekend weten wat ze doen – en dan kan het te laat zijn om ze te stoppen.

Ogenschijnlijk diametraal daartegenover staan de analyses dat de democratie al dood is. Verzet is zinloos. De westerse wereld is aanbeland in een nieuw, autoritair tijdperk dat meerdere generaties kan duren. Maar getuigt dit van intellectuele scherpte, of van defaitisme? De opstelling die hier logischerwijs uit volgt, is immers dezelfde als van degenen die de nieuwe potentaten onderschatten: niets doen. Bij de een gebeurt dat uit achteloosheid. Bij de ander uit angst.

Wie zo slim is om niet achterover te leunen, doet er daarom goed aan te beginnen met een mentale warming-up. Besef dat de huidige vrijheid niet vanzelfsprekend is en neem antidemocratische ideeën serieus. Dus: als Wilders roept dat hij ‘minder Marokkanen’ wil, dan meent hij dat ook letterlijk. Luister vervolgens naar de woorden van Maria Ressa, de Filipijnse journalist die de Nobelprijs voor de Vrede won. ‘Laat angst je niet verlammen, want je staat nu het sterkst, en elke dag dat je niks doet en geen rode lijn trekt om je rechten te beschermen, word je zwakker.’ Of lees Timothy Snyders *On Tyranny*, waarvan het eerste gebod luidt: ‘*do not obey in advance*’. Want, zo legt hij uit aan de hand van de geschiedenis van het fascisme en het stalinisme, ‘de meeste macht van het autoritarisme wordt gratis gegeven’.

Het lijken open deuren, maar denk aan alle bedrijven die hun beleid rond gelijke kansen aanpassen zodra Trump dat eiste, zoals advocatenkantoor A&O Shearman. Ahold en Philips sponsorden de verkiezingscampagne van enkele Republikeinen die de verkiezingsuitslag van 2020 niet erkennen. Zelfs in het veilige Nederland blijkt, kortom, menigeen zijn ruggengraat kwijt.



Stap 2

Online woede is geen activisme

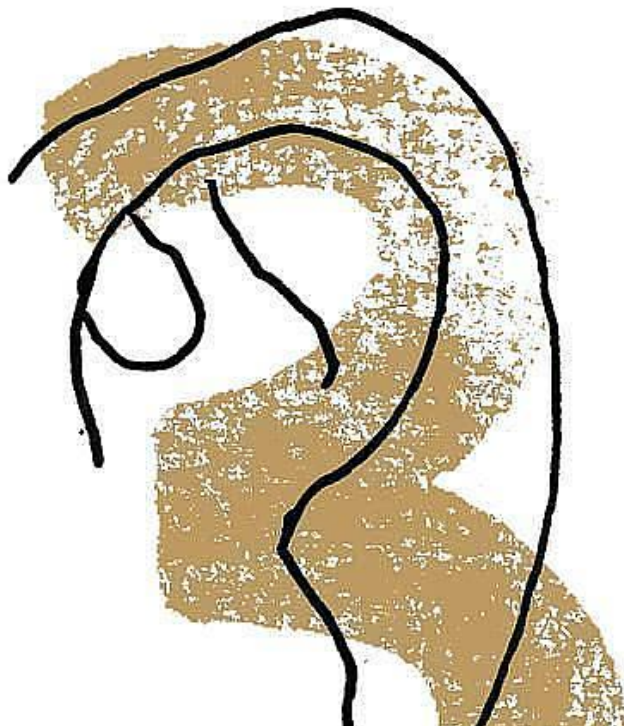
Wie nu verontwaardiging voelt opborrelen: bedwing de neiging om je gelijk te halen met een snelle, boze tweet. Of een lekker principiële Instagram-post voor de eigen bubbel. 'Ik ben gek op sociale media. Het is alleen geen vervanging voor het zware politieke werk', zegt Katherine Cross, auteur van *Log Off: Why Posting and Politics (Almost) Never Mix*, tegenover TED.

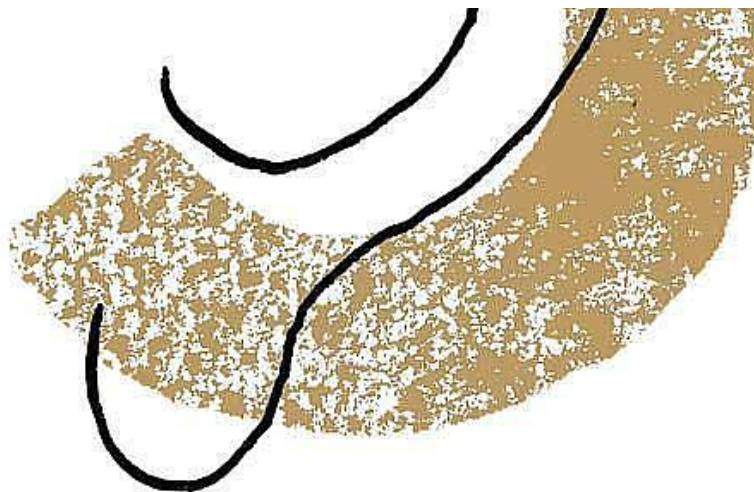
Facebook, TikTok en zelfs het progressieve Bluesky wekken de indruk dat je deel uitmaakt van een collectieve beweging. Dat is schijn. Sommigen vergelijken het zelfs met 'junkfood'. Een prachtig hulpmiddel voor onderlinge communicatie en om je achterban te mobiliseren, meent Peter Kodde, 'maar het levert je een band op met mensen die zo dun is dat deze snel breekt'.

Kodde maakt deel uit van Stroomversnellers, een groep ervaren activisten die trainingen geeft aan vakbonden, ngo's, buurtgroepen en andere bewegingen. Zijn eigen carrière begon rond de eeuwwisseling bij GroenFront!. De milieuactivisten blokkeerden onder andere de aanleg van de Betuwelijn door panden op de route te kraken en zich vast te ketenen in bomen. Precies twintig jaar geleden hielden ze, met succes, de kap tegen van een naast een vliegbasis gelegen bos in Zuid-Limburg. Geen slecht resultaat gezien de machtige eigenaar: de Navo.

Toch heeft Kodde ook kritiek op zijn jongere zelf. 'We waren een groepje vrienden dat campagnes voerde. Als je binnenwandelde bij een bosbezetting, werd er verteld hoe je in een boom moest klimmen, maar dat was het wel zo'n beetje. Dat vind ik zo mooi aan nieuwere groepen als Extinction Rebellion en Kick Out Zwarte Piet. Die zijn super gestructureerd en besteden heel veel tijd aan het trainen van mensen.'

Zo'n gestructureerde, grote beweging, maar dan tegen uiterst rechts, is er nog niet in Nederland. Kodde is ervan overtuigd dat het mogelijk is. 'Wie interesse heeft, kan zich bij ons melden voor ondersteuning.' Maar denk dus niet dat je Nederland verandert vanachter je beeldscherm. 'Als je iemand wil overtuigen, moet je een-op-een gesprekken voeren. Niet op sociale media blazen, want daarmee bereik je enkel gelijkgestemden. Dat zijn heel veel organisaties verleerd.'





Stap 3

Luister naar de PVV-buurman

Praten dus, maar hoe? Kodde heeft er laatst nog een workshop over gegeven. ‘Bij politici moet je het racisme expliciet benoemen. Het helpt niet om hun kiezers voor racist uit te maken. Doe liever een beroep op gedeelde waarden. Iedereen wil een veilig thuis, of je nou hier geboren bent of elders in de wereld. Vervolgens kun je duidelijk maken dat het niet door vluchtelingen komt dat je kinderen geen woning vinden, maar door het asociale beleid van opeenvolgende kabinetten-Rutte.’

Een populaire methode is *deep canvassing*. Vrijwilligers bellen aan bij willekeurige Nederlanders om in gesprek te komen. Deep Canvassing Nederland, begonnen na de val van het kabinet-Rutte IV, heeft hier al een kleine duizend mensen in getraind. Het is niet de bedoeling om als een soort linkse Jehova’s getuigen het ware woord te verkondigen, of PVV-stemmers onder een lawine van feiten te bedelven. Daarmee bereik je het omgekeerde. ‘Het is lastig om iemand om te lullen, maar misschien kun je iemand wel *omluisteren*’, vatte een van hen de aanpak samen tegenover *de Volkskrant*. Op die manier geef je mensen de kans zelf op de zwakke plekken in hun mening te stuiten.

Uit onderzoek zou blijken dat vijf tot tien procent van de bevolking hier vatbaar voor is. De keerzijde is dat het veel tijd kost. Bovendien staat tegenover jouw progressieve boodschap een veelvoud aan talkshow-meningen die elke dag opnieuw de onderbuik aanspreken. Laagdrempeliger is het om concrete voorbeelden te verzamelen van mensen in jouw omgeving die getroffen worden door de plannen van radicaal-rechts. Deel die vervolgens met ten minste drie burens, collega’s of leden van de sportclub.

Communicatiewetenschapper Bert Bakker, verbonden aan de Universiteit van Amsterdam, doet onderzoek naar de effectiviteit van zulke ‘democratische interventies’. ‘Wat in elk geval in de VS ook goed lijkt te werken zijn korte filmpjes die tonen wat er met een land gebeurt zodra de democratie in verval raakt. Dan krijg je vaak geweld en chaos. Zoiets kun je natuurlijk ook met een bredere communicatiecampagne doen, inclusief spotjes op sociale media en tv.’

Toen het kabinet-Schoof aan de macht was, heeft Bakker met een groep collega’s een representatieve groep kiezers gevraagd naar hun opvattingen over democratie. Ze moesten reageren op stellingen in de trant van ‘het parlement mag opzij gezet worden om je zin te krijgen’ of ‘Nederland heeft een sterke

leider nodig'. Bakker: 'De gemiddelde steun voor de democratie blijkt nog altijd best hoog, maar onder kiezers van rechtsconservatieve partijen is deze wel lager. Daar zit een voedingsbodemp waarover we ons zorgen moeten maken.'

De opvattingen over democratie zijn bovendien niet constant. Dat is gevaarlijk, want het heeft invloed als een politicus suggereert dat de verkiezingen oneerlijk verlopen zijn. 'Het positieve', voegt Bakker daaraan toe, 'is dus ook dat kiezers die weinig op hebben met democratie en rechtsstaat van mening kunnen veranderen.'



Stap 4

Word lid...

Wie zoekt naar meer mogelijkheden om iets te doen tegen het oprukkende autoritarisme, vindt op internet de ene na de andere handleiding. Een deel hiervan oogt ietwat naïef. Er bestaat zelfs een 'introvert's guide to fighting for democracy' met tips als: vraag je lokale bieb of ze hulp nodig hebben. Tuurlijk, altijd een goed idee. Maar of radicaal-rechts daar slechter van zal slapen?

Zelfs het, voor de rest uitstekende, boekje van Snyder lijdt onder die makke. Het overgrote deel van zijn aanbevelingen is op het individu gericht. Van 'geloof in waarheid' tot 'maak oogcontact en een praatje'. Het sluit aan bij een individualistische tijdgeest, maar wekt ten onrechte de indruk dat je in je eentje iets kunt uithalen tegen een autoritair regime. Dan liever een van zijn andere geboden: 'Kies een institutie

waar jij om geeft – een rechtbank, een krant, een wet, een vakbond – en kies haar kant.’

Lid worden dus. Laat de gelukkige partij, omroep of vakbond vervolgens wel weten waaróm je je aansluit en wat je van hen verwacht. Oefen voor zover dat kan invloed uit. Je steunt BNNVARA dus niet omdat hun talkshow *Pauw & De Wit* een podium biedt aan Fleur Agema of Joost Eerdmans. Je bent geen lid geworden van de FNV voor de korting op een weekendje Center Parcs. Wél omdat je wil bijdragen aan een strijdbare vakbeweging die opkomt voor democratische rechten.



Stap 5

... maar kom ook zelf in actie

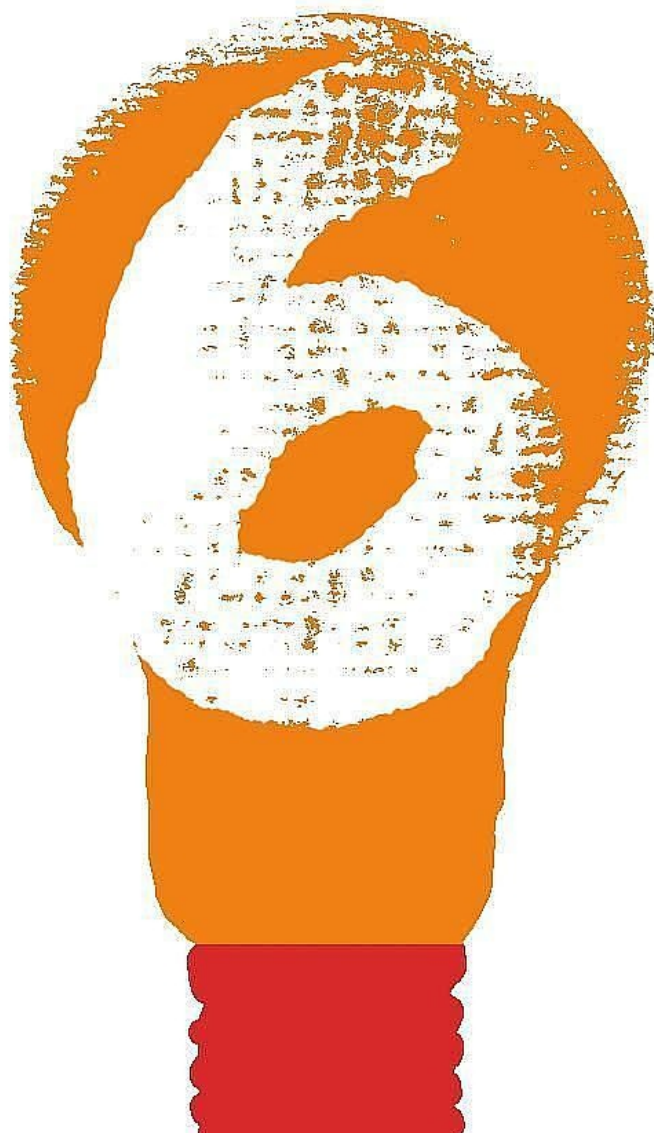
Voor Mary Bythell was de wijze waarop Donald Trump eind februari in zijn Oval Office de Oekraïense president Zelensky afblafte de druppel. Ik moet iets doen, dacht de gepensioneerde zorgspecialist. ‘Waar kan ik me aanmelden voor het verzet?’ Maar wat kón ze doen, in haar eentje als expat op het Noord-Engelse platteland? Weinig, dus besloot ze zelf een afdeling van Indivisible op te richten. Speciaal voor Amerikanen in het buitenland.

Inmiddels weet ze dat ze niet alleen staat. Op een door haar geleide vergadering, opnieuw via Zoom,

vertellen zo'n 25 actieve leden over hoe ze de afgelopen maanden hun gevoelens van onmacht en frustratie hebben omgezet in daden. 'Het weer is hier op dit moment heel grijs en deprimerend', zegt een vrouw uit Reykjavik. 'Dus zijn we tijdens de laatste No Kings Day lekker in een café gaan zitten. Daar hebben we ansichtkaarten geschreven naar de volksvertegenwoordigers in de staten waar we geregistreerd staan als kiezers.' In Londen zetten ze typemachines op straat waarmee voorbijgangers een brief aan Trump konden sturen. Het leverde een hoop media-aandacht op in de Britse én Amerikaanse pers, vertelt een twintiger trots.

Niets weerhoudt Nederlanders ervan zulke eenvoudige voorbeelden te kopiëren. Lokale zelforganisatie, niet gericht op Trump, maar op de antidemocratische dreiging in eigen land. Ga met buurtgenoten bij elkaar zitten en zorg voor lekkere taart en wat te drinken, want actievoeren mag ook gezellig zijn. Begin met concrete afspraken over hoe en wanneer je elkaar ontmoet en wat je als eerste gaat doen. Dat kan al zoiets simpels zijn als samen naar een demonstratie gaan. Of posters verspreiden in de buurt.

Het is nergens voor nodig om het eerst eens te worden over een compleet politiek beginselprogramma, vertellen ervaren activisten. Een reeks gedeelde principes, zoals geweldloosheid en respect voor mens en natuur, kan al voldoende zijn. Die pragmatische insteek springt ook in het oog bij Indivisible. Waar de ene lokale afdeling zich uitsluitend bezighoudt met lobbyen, voeren andere stevige acties. 'We hoeven het niet met elkaar eens te worden over het perfecte zorgbeleid, om tegen het snijden in Medicare te zijn', stelt het handboek van de organisatie. 'Voor de komende twee jaar is "nee" een volledige zin.'



Stap 6

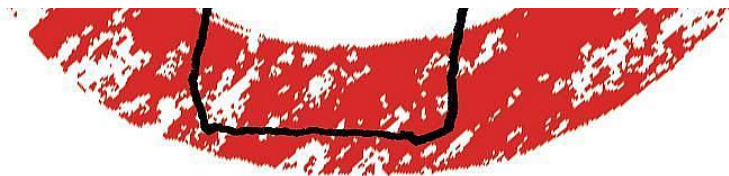
Zet je eigen vaardigheden in

Om het nog makkelijker te maken: niet iedere actievoerder hoeft een master politieke wetenschappen te hebben. Integendeel. Een jaar geleden, op 3 december 2024, riep de Zuid-Koreaanse president Yoon Suk-yeol de noodtoestand uit. Was zijn plan geslaagd, dan zou het land nu een dictatuur zijn geweest. Het liep anders. Zodra het nieuws over de staatsgreep zich verspreidde, begonnen taxi- en buschauffeurs gratis hun medeburgers naar het parlement te rijden. Daar blokkeerden zij de oprukkende militairen. Een 33-jarige man ging zelfs voor een tank staan. Sommige soldaten deden sowieso hun best om orders zo traag mogelijk uit te voeren en besloten eerst maar eens uitgebreid ramen te gaan eten. Alle burgerlijke ongehoorzaamheid gaf het parlement de tijd om een motie aan te nemen tegen de staat van beleg.

Die decemberdag toonden de Zuid-Koreanen de wereld dat terugvechten loont. Een ander voorbeeld is Polen. Nadat de autoritaire PiS-partij de principiële rechter Waldemar Zurek de mond probeerde te snoeren met een lawine van aanklachten, ontdekte hij dat hij niet alleen stond. In *De Groene* vertelde hij onlangs hoe een team van maar liefst 33 pro-Deoadvocaten hem door die zware periode heen sleepte. Zelfs psychologen boden gratis hun diensten aan.

Zo heeft iedereen vaardigheden die van pas komen. Lekker eten verandert een actie van een moetje in een feestje, dus lang leve de koks. Artsen en verpleegkundigen zijn overal onmisbaar waar de politie hard optreedt, of om mensen te helpen die geen papieren hebben of weinig geld. Zelfs wie geen flauw idee heeft wie er op zijn kennis zit te wachten, kan een bijdrage leveren. Geef geld. Liefst niet één keer, maar maandelijks een klein percentage van je inkomen.





Stap 7

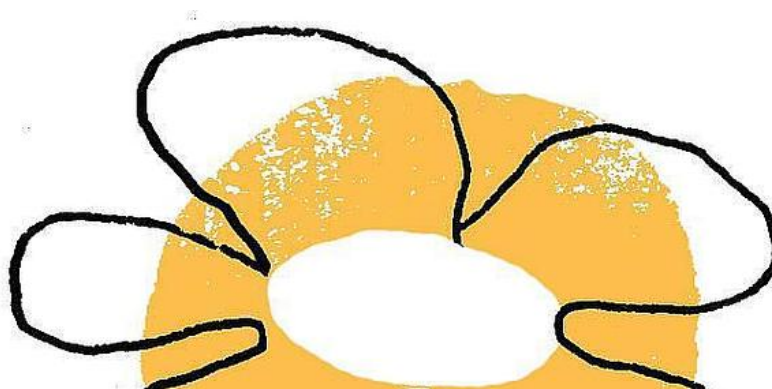
Boycot een schurk

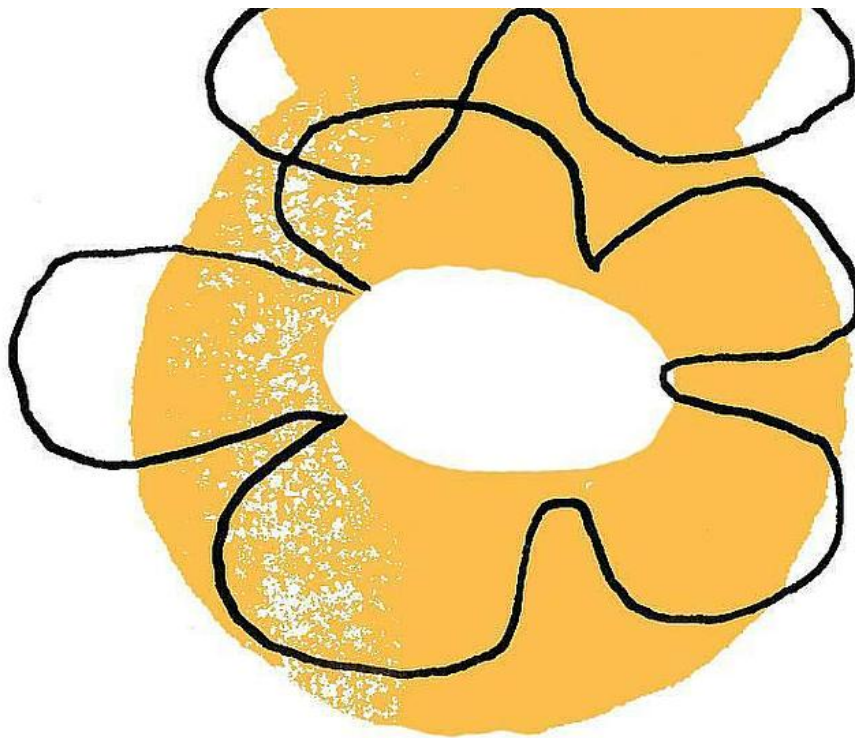
In 2024 verkocht Tesla bijna 1,8 miljoen elektrische auto's. Dat was voordat het concern last kreeg van de politieke activiteiten van zijn eigenaar. Elon Musk speelde niet alleen een cruciale rol bij de hervorming van Trump. Op diens inhuldiging maakte hij met zijn rechterarm een beweging die verdacht veel op een Hitlergroet leek. Daarna zette hij de bijl in de Amerikaanse overheid. Alleen al het wegbezuinigen van hulporganisatie USaid kan volgens een in *The Lancet* gepubliceerde studie de komende jaren veertien miljoen levens kosten. Ondertussen begon Musk zich ook te bemoeien met de Europese politiek. Zo noemde hij het extreem-rechtse, pro-Russische AfD de 'enige hoop' voor Duitsland.

Gezien de populariteit van Tesla onder progressieve Europeanen vroeg Musk, op zijn zachtst gezegd, om problemen. Die heeft hij gekregen. Voor Tesla-showrooms over de hele wereld stonden begin dit jaar joelende demonstranten. Op de 'Gigafactory' van het autoconcern bij Berlijn werd 'Heil Tesla' geprojecteerd. Eigenaren kochten gretig bumperstickers met teksten als *'I bought this before Elon went crazy.'* In Londen verschenen advertenties in het straatbeeld tegen Musks 'Swasticar'. De begeleidende tekst: 'Gaaf van 0 naar 1939 in 3 seconden'.

Zeker wanneer de greep op parlement en rechterlijke macht nagenoeg compleet is, zoals in de VS, is een boycot een belangrijk instrument. Er zijn twee voorwaarden. Ten eerste: doe het met mate. Zodra de consument het gevoel krijgt dat niks meer oké is – bij Starbucks pesten ze vakbonden, McDonald's heeft iets met Israël, en sowieso zijn bijna alle Amerikaanse techbedrijven fout – verliezen boycotts hun werking. Neem, ten tweede, een bedrijf in het vizier dat kwetsbaar is voor jouw economische macht.

Zoals Tesla. In oktober verkocht het in Zweden welgeteld 133 auto's. Dat is een daling van bijna negentig procent ten opzichte van een jaar geleden. In Nederland en Duitsland halveerde de handel. Het wekt dan ook geen verbazing dat Musk op aandringen van zijn aandeelhouders – voorlopig – een punt heeft gezet achter zijn belangrijkste politieke activiteiten. Bovendien kreeg hij ruzie met Trump. Voor Tesla lijkt het *too little, too late*. Vier Yale-onderzoekers schatten onlangs dat, als de baas zich niet met de politiek had bemoeid, er sinds 2022 tussen de 1 en 1,26 miljoen auto's méér waren verkocht.





Stap 8

Laat duizend bloemen bloeien

Boycots kunnen dus effectief zijn. Net zoals het loont om in gesprek te gaan met andersdenkenden, bestaande organisaties te steunen of met vrienden en buurtgenoten iets nieuws op te zetten en daarbij handig gebruik te maken van ieders talenten. Maar welke aanpak is nou de beste? Wat is, met andere woorden, dé manier om uiterst rechts te verslaan?

De sleutel tot succes zit hem juist in een combinatie van tactieken, denkt Peter Kodde van Stroomversnellers. 'Je hebt een ecosysteem nodig van heel verschillende groepen. Directe acties zijn belangrijk, maar ook ngo's met geld en menskracht. Er moeten organizers zijn die nieuwe mensen weten binnen te halen en lobbyisten om de druk van de straat te vertalen in politieke concessies. Organisaties kunnen één ding goed doen, soms ook twee, maar nooit alle vier.'

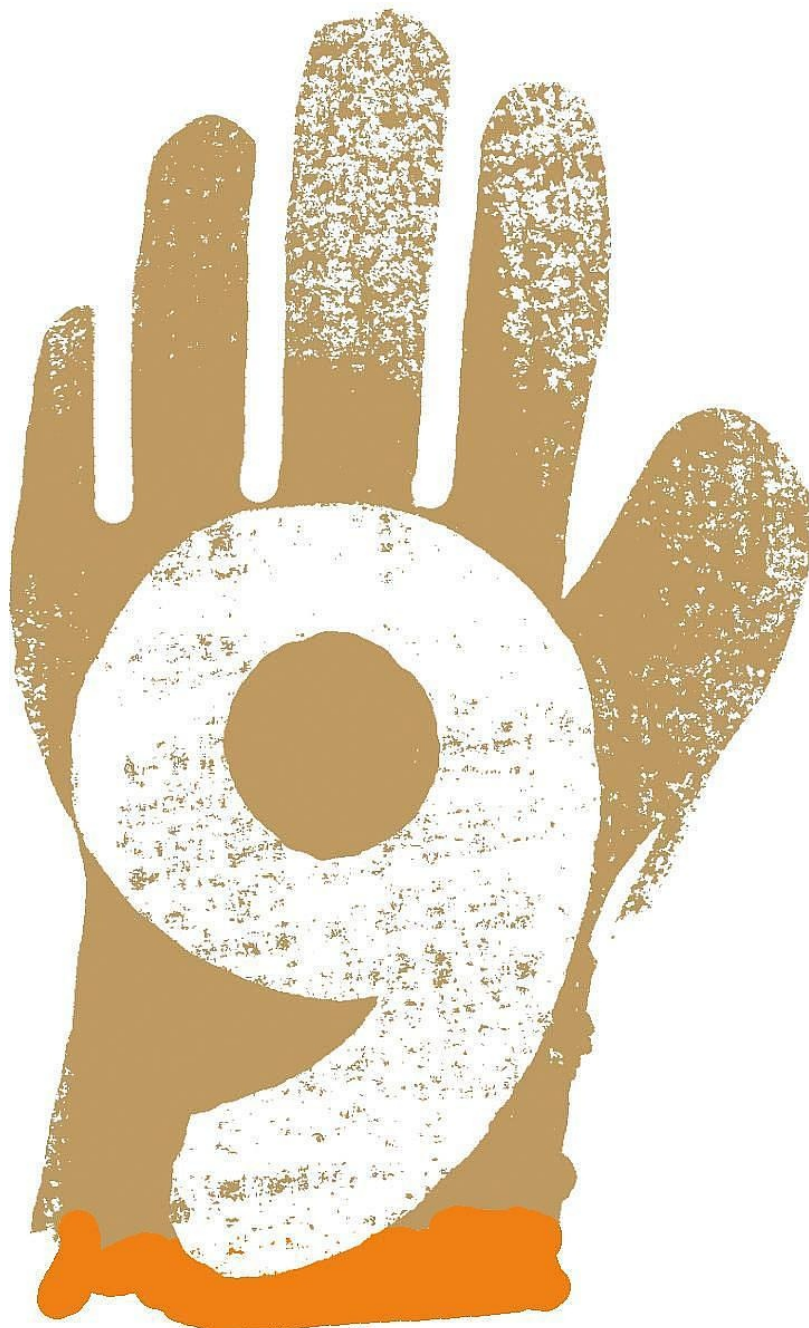
Voorbeelden van zo'n vruchtbare mix zijn de klimaatbeweging, de anti-AfD-protesten in Duitsland, maar ook het verzet tegen deportaties in sommige Amerikaanse steden. Buurtgenoten waarschuwen elkaar als ICE eraan komt, een aantal scholen heeft de omstreden dienst zelfs de toegang geweigerd. Advocatenteams staan paraat, er zijn activisten die kaarten uitdelen met informatie over je rechten en ja, sommige groepen blokkeren de ICE-agenten als zij mensen proberen te arresteren. Zelfs zo'n radicale protestvorm hoeft niet altijd grimmig af te lopen. In Portland verkleedden demonstrerende burgers zich als Sesamstraat-figuren. 'Tactische frivoliteit', heet die werkwijze waarmee de oorlogszuchtige taal van de Trump-regering belachelijk wordt gemaakt.

Uiteindelijk kun je nooit exact voorspellen welke actie of aanpak de doorslag gaat geven, denkt ook Juno Blaauw. 'Op een gegeven moment moet je gewoon tegen jezelf zeggen: met de informatie die ik nu heb ga ik dit of dat doen.' Vijf jaar geleden werd ze actief voor Extinction Rebellion. De aanleiding was dat haar kinderen slecht sliepen. Ze maakten zich zorgen over klimaatverandering. 'Ik heb toen besloten die verantwoordelijkheid bij ze weg te halen en zelf actie te voeren. Zo van: "mama gaat het wel fixen"'. Ze is naar eigen zeggen meer dan fulltime actief. 'Schrijf er alsjeblieft wel bij dat ik dit inmiddels uit politiek-

naar eigen zeggen meer dan routine acties. 'Soms is er afgezien van bij dat ik als kind anders dan politici inhoudelijker motieven doe dan alleen de nachtrust van mijn twee tieners.'

Na Kick Out Zwarte Piet is Extinction Rebellion misschien wel de succesvolste actiegroep van Nederland. De organisatie telt vele honderden leden. Die zijn actief in tientallen 'cirkels', van lokale afdelingen tot teams die zich bezighouden met media en juridische procedures. Er zijn zelfs XR-therapeuten. Hoewel het vooralsnog geen inhoudelijk speerpunt is, raakt de opmars van het rechts-radicalisme de actiegroep wel degelijk. De BBB wilde XR zelfs verbieden omdat het een 'terroristische organisatie' zou zijn.

Sowieso neemt de repressie volgens Blaauw toe. Twee jaar geleden 'trok de politie een activist van zijn bakfiets'. Een week later werden zeven anderen van hun bed gelicht. De beschuldiging: opruiing. 'Terwijl wij altijd en overal oproepen tot vreedzame actie.' Elke inperking van de demonstratievrijheid wordt geduldig aangevochten. Uiteindelijk krijgt XR meestal gelijk. Ook hier helpt een beetje humor. Zo moet de politie van de rechter een schadevergoeding betalen als zij polsklemmen toepast. 'Dat geld vloeit deels terug in onze actiekas, en daar maken we geen geheim van. Op die manier zadelen we agenten op met een dilemma. Willen ze met hun harde ingrijpen nou werkelijk activisme sponsoren?'



Stap 9

En dan: de straat op

Het magische getal is 3,5. Harvard-hoogleraar Erica Chenoweth onderzocht ruim driehonderd historische pogingen om autocraten van hun troon te stoten. Wat blijkt? Als 3,5 procent van de inwoners van een land vreedzaam de straat op gaan, houdt vrijwel geen regime stand. Natuurlijk zijn er mitsen en maren. De organisatie van het protest dient over een lange adem te beschikken. De demonstranten moeten niet deel uitmaken van één specifieke groep, maar een afspiegeling van de bevolking zijn. Op die manier tonen massademonstraties dat een regering haar krediet verspeeld heeft. Ze geven ook een belangrijk signaal aan dissidente stemmen in de regering, rechterlijke macht, ambtenarij, politie en zelfs het leger: het is tijd om je tegen je leider te keren.

Maar hoe haalbaar is dat, 3,5 procent? De grootste demonstratie deze eeuw in Nederland vond in 2004 op het Museumplein plaats. Het is de geschiedenis ingegaan als een protest tegen de afschaffing van VUT en prepensioen, maar het was veel breder. Vakbonden bundelden hun krachten met antiracismeclubs, milieuactivisten en linkse partijen. Wat zij deelden, was een afkeer van het rechtse beleid van de kabinetten-Balkenende.

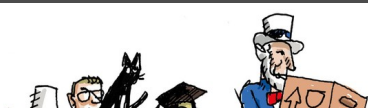
‘Zo’n massaprotest organiseer je niet van de ene op de andere dag’, vertelt René Danen. Hij was de oprichter van medeorganisator Keer het Tij, waarbij zich honderden maatschappelijke organisaties hadden aangesloten. ‘Het begon met een persconferentie, direct na het aan de macht komen van de coalitie van Lijst Pim Fortuyn, CDA en VVD. Ik herinner me nog dat er discussie was of we bewakers voor de deur moesten zetten. Dat zegt wel wat over de gespannen sfeer in die tijd.’ Daarna volgde een actie bij de Hofvijver waar hooguit een paar duizend mensen op afkwamen. Later op de Dam waren het er al 25.000. Die dag op het Museumplein groeide de menigte uit tot driehonderdduizend.

‘Met Keer het Tij lieten we zien dat links, ondanks de Fortuyn-revolte, nog volop aanwezig was. In elk geval op straat’, zegt Danen. Dat zo’n massale opkomst ook nu effect kan hebben, laten volgens hem de recente Rode Lijn-demonstraties zien. ‘Het denormaliseert extreem-rechts en het normaliseert menselijkheid, heel simpel. Bovendien heeft het politieke impact. CDA en PvdA zijn echt van koers veranderd als het om Gaza gaat.’

Ondertussen spreekt hoogleraar Chenoweth opgetogen van een ‘Amerikaanse lente’. In weerwil van het idee dat de oppositie in de touwen hangt, blijkt uit tellingen van het door hen geleide Crowd Counting Consortium dat de huidige protesten nog massaler en breder gedragen zijn dan tijdens Trumps vorige termijn. Beetje bij beetje komt de 3,5 procent in zicht.

Goed om te weten voor het geval een Nederlandse politicus ooit Trump wil na-apen: op een bevolking van achttien miljoen gaat het om 630.000 mensen. Dat is ruim twee keer zoveel als het Museumplein-protest. Van de andere kant, als twee op de drie leden van vakbond FNV komt opdagen, ben je er al. Dan is het wel zaak om tijdig te gaan organiseren. Het verzet tegen een toekomstige dictator start vandaag.

Lees ook:



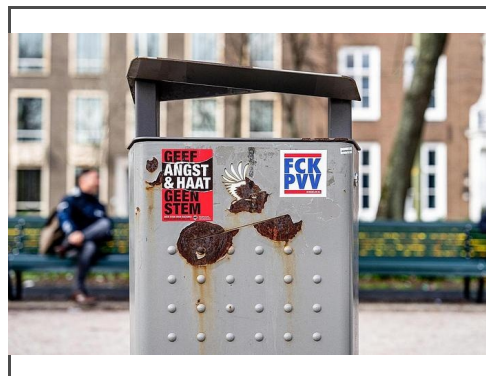
War on talent

Trump jaagt knappe koppen de VS



uit. Hij zou niet de eerste leider zijn die ten onder gaat door een braindrain

Koen Haegens 16 april 2025



Obsessie met een vijand die er niet is

Terwijl antifa zich amper nog roert, moeten de antifascisten toch 'total loss gemept' worden

Joost Ingen-Housz 29 september 2025

Uit: *De Groene Amsterdammer* van 3 december 2025

www.groene.nl/2025/49